

Olemassaolon syvä avaruus

Terttu Jurvakainen: Voiko ääneen sanoa. Kustannus HD 2014

”ihmiset ja talot/ häikäisevien varjojen ja valojen vierashuoneet/-/ aikansa kestävässä/ kuvitteellisessa todellisuudessa” Minuuden vertauskuva, talo, avaa taidemaalari ja runoilija Terttu Jurvakaisen yhdennentoista runokokoelman, Voiko ääneen sanoa.

Vaikka Jurvakainen tunnetaan ennen kaikkea taidemaalarina, jonka galleria Muhoksella on vuosikymmenien ajan koonnut taideyleisöä jokakesäisiin yhteisnäyttelyihin, hänen luovuutensa toinen olennainen tukipilari on runous. Jurvakaisen voitettua v. 1968 J. H. Erkon palkinnon kului kuitenkin kymmenen vuotta ensimmäisen runokokoelman, Anna minun avata ovi, julkaisemiseen. Sen jälkeen, kokoelmien ilmestyttyä muutaman vuoden välein, Jurvakaisen taiteen ja runouden liitto on kasvanut eläväksi symbioosiksi - mikä kuitenkin on mahdollista vain silloin, kun toinen laji ei ole vain toisen täydennys, vaan itsenäisenä hengittävä ja omat väylänsä aukova luova voima.

Jurvakaisen kaikki kokoelmat ovat minulle tuttuja, mutta huomasin vasta nyt tietyn rakenteellisen yhtäläisyyden hänen maalaustensa ja runojensa välillä. Niin kuin Jurvakainen - värin ja valon maalari - antaa olennaisille elementeilleen kahlitsemattoman vapauden tulkita tunteitaan, kokemuksiaan ja muistojaan, maalausten ydinsanomaa vain viitteenomaisesti kohdentaen, niin myös runojen sanoitus näyttäytyy ilmavina kudelmina vailla isoja kirjaimia ja välimerkkejä. Avaukseksi tai johtopäätökseksi saattaa riittää yksi sana: ” sivellin/ käteen ja mieleen sidottu/ vangitsematon lintu/ tekee syöksyjä ja kaaria ilmaan/ pisara rakkauden punaa/ putoaa paperille/ se on alku jollekin muodolle tai/ muodottomuudelle/ äärettömälle”

Kuitenkin runouden, varsinkin intiimin keskuslyriikan objektiivinen tulkinta on yhtä mahdotonta kuin toisen henkilön sisimpään tunkeutuminen. Mutta samoin kuin maalaus avautuu katsojille eri tavoin, runo tavoittaa lukijat erilaisilla samastumisen tasoilla.

Viiteen aihekeskiöön jakautuva, lähes sata runoa sisältävä kokoelma täydentää edellisen kokoelman, Yön kukat (2012), teemoja: itsetutkiskelua, rakkautta, luontoyhteyttä, elämän hetkellisyyttä ja ehdotonta tietoisuutta omasta tehtävästä.

Minuutensa talossa, toistuvina seuralaisinaan hiljaisuus ja yksinäisyys, runoilija tutkii itseään myöntäen myös yhteiset inhimilliset heikkouksemme ja vajavaisuuksemme: ”vauhdista hurmioituneita/ unelmien uupumattomia metsästäjiä olemme/-/ vaikka emme mitään voi omistaa/ yhtäkään sielua/ sydäntä” Riipaisevassa runossaan julkisuuden ja menestyksen vaatimasta hinnasta, yksinäisyydestä, taiteilija kuvaa kokemustaan näin: ”on kuin olisi rikos syntynyt vahvaksi/ runsaita hedelmiä kantavaksi/ anteliaasti jakavaksi puuksi”

Ei lyriikkaa ilman rakkautta, koko olemassaoloa ravistavaa ja muokkaavaa perusenergiaa. Läsä olevaa tai menetettyä, uniin ja muistoihin tunkeutuvaa toivon siivittäjää. ”pimeitten öitten viini/ valuu huulillesi/ salaperäisen kyyhkysen/ kirkkaana lauluna/ kirjoitat pulppuavan lähteen tulella/ runon hänelle/ jota rakastit/ heräät/ kyynel poskellasi/ tähti”

Keskitalvella, jolloin valo on niukimmillaan, siveltimen on aika levätä. Mutta tuskin runojen, joiden syntyyn matkakohteina olevien lämpimien maiden valo, vihreys ja meren vaihtuva lumo inspiroivat: ”sukellat meren syvyyksiin/ uudestaan ja uudestaan/ uit hetken kaiken yläpuolella/ itsesi yläpuolella/-/ on sukeltettava outoihin ja/ tuntemattomiin vesiin/ löytääksesi kauan etsimäsi/ itsesi”

Etäisyyden otto tavanomaisesta, vapautuminen vain olemaan, sulautumaan olemassaolon yhteiseen hengitykseen, jossa rajallinen minuus suhteutuu rajattomaan, on luovan työn jatkumiselle välttämätöntä: ”olet maata/ olet vettä/ keveästi meren rytmissä sykkivä/ kookospalmun sydän”

Kun ihminen kohtaa oman syksynsä, elämän sanomaton arvo – jos sen haasteita on uskaltanut noudattaa – vain kirkastuu: ”tuletko mukaan/ suureen/ kirkkaaseen aamuun/ poimimaan/ syksyn käsivarsilta ojentuvat/ viimeiset kukat”

Kokoelman huipentuma on sen viimeinen jakso, jossa runoilija tilittää ehdotonta lahjomattomuuttaan saamassaan tehtävässä. En tiedä ketään toista, joka Jurvakaisen tavoin olisi pystynyt kiteyttämään tämän tietoisuuden yhtä kristallinkirkkaasti: ”valkean kankaan edessä/ aika vapisee/ merkitykset väreilevät/ muotojen ja värien iholla/ kuumana sumuna/ intohimon rytmissä leijuvat ja/ välkehtivät siveltimien miekat/ kertovat äänettömän touuden/ jätät ajan/ tummiin laskoksiin/ kalpean valon heijastuksen”

SOILE SEPPÄ